

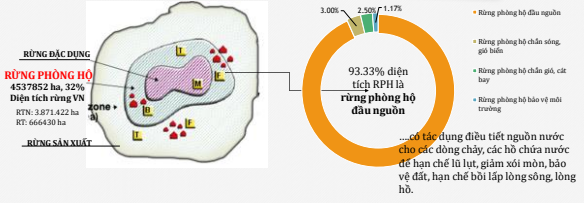
THÁCH THỨC QUẢN LÝ RỪNG PHÒNG HỘ VIỆT NAM

Một số quan sát và đánh giá từ thực tiễn

Nguyễn Hải Vân và Nguyễn Việt Dũng, Trung tâm Con người và Thiên nhiên

Rừng phòng hộ...

Là các khu vực được sử dụng chủ yếu để bảo vệ nguồn nước, bảo vệ đất, chống xói mòn, chống sa mạc hóa, hạn chế thiên tai, điều hòa khí hậu và góp phần bảo vệ môi trường.

RỪNG ĐẶC DỤNG
RỪNG PHÒNG HỘ
 453.7852 ha, 32%
 Diện tích rừng VN
 RTN: 3.871.422 ha
 RT: 666.430 ha

RỪNG SẢN XUẤT

93.33% diện tích RPH là rừng phòng hộ đầu nguồn

- Rừng phòng hộ đầu nguồn
- Rừng phòng hộ chắn sóng, gió biển
- Rừng phòng hộ chắn gió, cát bay
- Rừng phòng hộ bảo vệ môi trường

...có tác dụng điều tiết nguồn nước cho các dòng chảy, các hồ chứa nước để hạn chế lũ lụt, giảm xói mòn, bảo vệ đất, hạn chế bồi lấp lòng sông, lòng hồ.

Chú ý: Diện tích có rừng theo Quy hoạch 3 loại rừng (BNN, 2017)

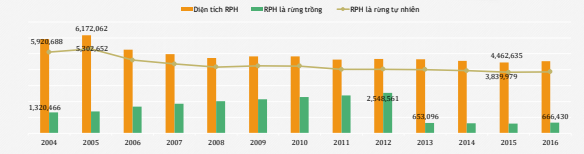
Trải qua hai thập kỷ hình thành và phát triển...

Trái ngược với diện tích rừng tăng thuần trên quy mô cả nước...

RỪNG PHÒNG HỘ VIỆT NAM đang ngày càng suy giảm về cả...

DIỆN TÍCH VÀ CHẤT LƯỢNG

Trong 10 năm, giai đoạn 2004 - 2014, diện tích rừng phòng hộ Việt Nam đã giảm hơn 1.7 triệu ha, tương đương tốc độ suy giảm trung bình là 2.3%/năm.

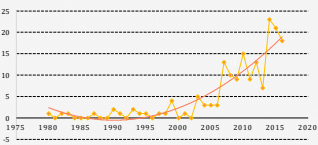

— Diện tích RPH — RPH là rừng trồng — RPH là rừng tự nhiên

Trong đó, RPH là rừng tự nhiên giảm tới 1.43 triệu ha (chiếm tới 84.1%)... Ngược lại, diện tích RPH là rừng trồng có xu hướng tăng dần từ 2004 đến hết năm 2012, nhưng cũng bắt đầu giảm mạnh vào đầu năm 2013

Biến động diện tích rừng phòng hộ chủ yếu là THAY ĐỔI GIẢM và xảy ra tần suất ngày càng tăng từ giai đoạn từ sau 2006-2007 đến nay...

59 BQL RPH trong phạm vi đánh giá có tất cả 168 lần thay đổi diện tích... trong đó 118 lần (tương đương 70%) là các thay đổi giảm diện tích

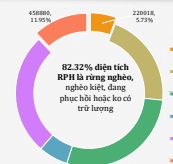
Lý do thay đổi diện tích:

- Do rà soát thay đổi Quy hoạch 3 loại rừng
- Chuyển đổi từ RPH sang RSX
- Chuyển đổi mục đích sử dụng rừng sang mục đích khác (thủy điện, khoáng sản, hạ tầng...)
- Trả về địa phương để bổ sung quỹ đất sản xuất

RPH LIỆU CÓ PHẢI LÀ "QUỸ ĐẤT DỪ TRỮ ĐỂ DÀNH CHUYỂN ĐỔI" (?)

Rừng phòng hộ... ĐANG NGÀY CÀNG SUY THOẠI ?

Chất lượng RPH hiện nay không còn đáp ứng được "nhu cầu phòng hộ"

82.32% diện tích RPH là rừng nghèo, nghèo kiệt, đang phục hồi hoặc có cơ trở lượng

- Rừng giàu
- Rừng trung bình
- Rừng nghèo kiệt
- Rừng phục hồi
- Rừng không có trở lượng

- Diện tích lớn RPH đang bị mất đi, thảm thực vật bị chia cắt, phân mảnh... dẫn tới chất lượng rừng suy giảm
- Trên báo chí, RPH thường xuyên được gắn với các cụm từ mô tả tình trạng bị tác động như "lấn chiếm", "phá hoại", "hợp thức hóa", "xé thịt"...
- Khai thác, chặt phá rừng trái phép vẫn tiếp diễn trong nhiều năm và có xu hướng ngày càng phức tạp, đặc biệt là các khu tiếp giáp hồ chứa, đường giao thông, sản xuất nông nghiệp...

Tần suất lũ và mức độ khốc liệt có một phần nguyên nhân xuất phát từ việc phá hoại, mất rừng đầu nguồn thời gian vừa qua (?)

VẬY....

Nguyên nhân nào dẫn tới tình trạng suy giảm về cả diện tích và chất lượng rừng phòng hộ trong thời gian vừa qua?

THÁCH THỨC VÀ MỘT SỐ VẤN ĐỀ CHÍNH SÁCH & THỰC TIỄN TRONG QUẢN LÝ, BẢO VỆ VÀ HƯỞNG LỢI TỪ RỪNG PHÒNG HỘ

Thứ nhất, do định nghĩa về RPH mang tính đa mục đích, đa tác dụng...nên hàm chứa nhiều RỦI RO bị chuyển đổi và sử dụng không bền vững

Khác với tính chuyên biệt của rừng đặc dụng và rừng sản xuất, rừng phòng hộ (RPH) Việt Nam đặc trưng bởi **tính đa mục đích**, đảm nhận **các chức năng sinh thái**, bảo vệ nguồn nước, đất, chống xói mòn, chống sa mạc hóa, hạn chế thiên tai và điều hòa khí hậu; đồng thời **cung cấp các sản phẩm, dịch vụ cho phát triển KT-XH địa phương và đời sống cộng đồng** sống gần rừng.

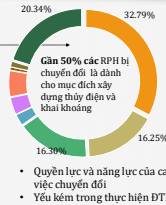
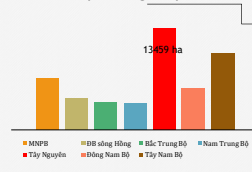

➡ Vị thế rừng phòng hộ đang bị "làm mờ" đi...

...thiếu các chính sách đồng bộ, phù hợp và khả thi về quản lý, bảo vệ, tài chính và đầu tư phát triển RPH một cách hiệu quả và bền vững
...trở nên yếu thế trong các lựa chọn chính sách ưu tiên của địa phương

Rừng phòng hộ thường là đối tượng bị chuyển đổi nhiều khi chuyển đổi mục đích sử dụng nếu so với các loại rừng khác...

47368 ha RPH bị CDSMDK giai đoạn 2006-2014

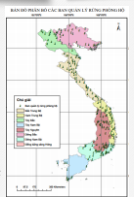
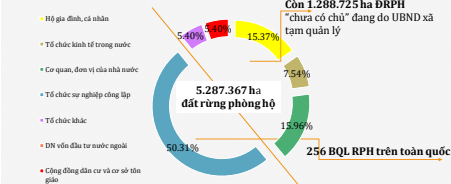
- Chuyển đổi sang làm thủy điện
- Chuyển đổi sang khai thác khoáng sản
- Chuyển đổi sang sản xuất nông nghiệp
- Chuyển đổi sang xây dựng hạ tầng nông thôn
- Chuyển đổi sang mục đích xây dựng thủy điện và khai khoáng

- Quyền lực và năng lực của các BQL RPH ko đủ để ngăn cản việc chuyển đổi
- Yếu kém trong thực hiện ĐTM khi chuyển đổi

Nguồn: Tổng hợp từ số liệu trong Đề án Trồng rừng thay thế khi CDSMDK sang MDK, BIN, 2014

Thứ hai, hệ thống tổ chức, quản lý RPH bị phân mảnh và không đồng bộ

Phân bố đất RPH theo đối tượng sử dụng

Nguồn: BINPNT 2015, BTNT 2017 & PanNature 2017

Thứ hai, hệ thống tổ chức, quản lý RPH bị phân mảnh và không đồng bộ

(tt.)

Rừng phòng hộ có thể nằm xen kẽ với rừng đặc dụng và rừng sản xuất, hoặc các diện tích đất canh tác nông nghiệp khiến cho việc tổ chức quản lý, bảo vệ gặp rất nhiều khó khăn.

Ví dụ:

- 42/59 Ban QLRPH trong phạm vi đánh giá đều có các diện tích RPH nằm xen lẫn RSX. Tình trạng tương tự cũng xảy ra đối với trường hợp các công ty lâm nghiệp.
- Khu Bảo tồn thiên nhiên Pô Hoạt được thành lập từ Ban quản lý rừng phòng hộ huyện Quế Phong (2014). Tổng diện tích là 85.761,43 ha rừng và đất lâm nghiệp (diện tích rừng đặc dụng 34.589,89 ha, rừng phòng hộ 51.171,54 ha)
- Trường hợp RPH Mang Yang (Gia Lai), với diện tích khoảng 11.000 ha, phân bố trên địa giới hành chính 5 xã và 1 thị trấn: diện tích này đang bị phân mảnh, manh mún với 1300 lô rừng khác nhau, với lô lớn nhất là 1000 ha, và khoảng 30-40% các lô nhỏ 0.1-0.2 ha.

Thứ hai, hệ thống tổ chức, quản lý bị phân mảnh và không đồng bộ

(tt.)

Đất rừng phòng hộ cũng là diện tích nguy cơ xảy ra tranh chấp, xung đột sử dụng đất rất cao.

Bộ TNMT, 2016

Tính đến ngày 31/12/2014, diện tích khu vực đất rừng phòng hộ đang trong tình trạng tranh chấp là 12.042 ha, chiếm tới 86,14% diện tích đang được ghi nhận tranh chấp đất lâm nghiệp

Ban Cđ Tây Nguyên, 2017

Trong 282.896 ha rừng và đất LN đang tranh chấp tại khu vực Tây Nguyên, thì tranh chấp xảy ra tại các Ban QLRPH chiếm 56.456 ha, tương đương 20% tổng diện tích tranh chấp

Mức độ nghiêm trọng của những tranh chấp, xung đột sử dụng đất RPH và mức độ cấp thiết của việc đề xuất các phương án giải quyết tranh chấp?

Thứ ba, RPH đang bị “phân biệt đối xử”/“xem nhẹ”? Khoảng cách lớn giữa nhu cầu thực tế và khả năng đáp ứng

Thiếu hụt về chính sách, nhân lực cũng như cơ chế tài chính, đầu tư dẫn tới suy yếu khả năng và hiệu quả quản lý bảo vệ rừng tại cơ sở (!?)

PanNature, 2017

Theo đánh giá 59 BQL RPH – quản lý 1.16 triệu ha RPH:
- Nếu tính riêng bộ phận QL BVR: 5.112,11 ha/nhân sự
- Nếu tính cả bộ phận kỹ thuật: 2.619,24 ha/nhân sự

“...Theo quy định, 500ha RDD hoặc 1000 ha RPH tương đương với 1 biên chế nhân sự... Tuy nhiên, cùng nhiệm vụ QL BVR như RDD, cùng mục đích cuối cùng là bảo vệ rừng, công sức bỏ ra như nhau...Đầu tư kỹ thuật có thể khác nhau nhưng rõ ràng, đối tượng thực thi và khối lượng thực thi, chi phí như nhau... tại sao lại có sự phân biệt như vậy?” (GD BQL RPH B – Nghệ An)

“...Rừng phòng hộ nhưng không phát huy được chức năng phòng hộ. Hiện tại chỉ giữ rừng như vậy. Tuy nhiên, trong bối cảnh có rất nhiều sức ép xung quanh mà cũng không được đầu tư gì để giữ rừng thì... làm sao giữ được rừng?” (GD BQL RPH A – Tây Nguyên)

Tình hữu dụng và hiệu quả thực hiện của Quy chế 17 Quản lý Rừng phòng hộ?

Thứ tư, cơ chế đầu tư và chia sẻ lợi ích, hưởng lợi từ RPH: Không rõ ràng và khó áp dụng trong thực tế

Hoạt động cho phép khai thác gỗ trong RPH là rừng tự nhiên và tận thu cây phụ trợ trong rừng trồng phòng hộ, vốn được coi là quyền cơ bản của các chủ rừng tham gia quản lý, bảo vệ RPH. Lệnh “đóng cửa rừng” được ban hành... hệ lụy là các quyền cơ bản trên đều không thể thực hiện.

Cơ hội tiếp cận tài chính – đầu tư:

- Chỉ thường xuyên cho các chủ RPH không phải là Ban quản lý?
- Các BQL RPH có tiếp cận được các nguồn đầu tư phát triển hay không?

Ban QLRPH – Cơ quan sự nghiệp có thu: Quyền tự chủ của các Ban quản lý RPH đối với các nguồn thu?

Những điều kiện quyết định tương lai của Rừng phòng hộ Việt Nam...

TẠM KẾT

QUẢN TRỊ HỆ THỐNG

Năng lực của cơ quan đầu mối/chuyên trách

Hệ thống thông tin và giám sát

Gói chính sách đồng bộ

Quy hoạch – Quản lý

Quy hoạch đồng bộ, ổn định RPH

Tổ chức quản lý thích ứng và năng lực thực hiện

Tài chính – Đầu tư và Chia sẻ Lợi ích

Bổ trí đồng ngân sách riêng cho RPH từ TW

Tự chủ tài chính – tự tạo nguồn thu

Hợp tác công – tư

THỰC THI VÀ TUÂN THỦ PHÁP LUẬT

XIN CHÂN THÀNH CẢM ƠN!

Mọi thông tin chi tiết xin vui lòng liên hệ:
Phòng Nguồn cứu Chẩn sách
Trung tâm Công nghệ và Thông tin (PanNature)
Số 24 H2 Khu đô thị mới Yên Hòa, Yên Hòa, Cầu Giấy, Hà Nội
ĐT: (024) 3556 4001 – Fax: (024) 3556 8941
Email: paninfo@pannature.org.vn